

*Dóka Richárd*¹

Az antropogén tájalakítás mértékének tér- és időbeli változása Kecskemét térségében

A földrajzban a táj antropogén hatásra bekövetkezett változásának jellemzésére a hemeróbia fogalmat használjuk. A hazai kutatások a jelenlegi állapot alapján mutatják be a térben differenciáltan és sajátosan megjelenő hemeróbia-szinteket, a múltbeli viszonyok értékelése a tájalakítás történeti fordulópontjainak, kiváltó társadalmi-gazdasági és környezeti okainak valamint földrajzi vonatkozásainak leírására szorítkozik. A tájalakítás mértékére, dinamizmusára – más megközelítésben – a földhasználat stabilitásának vizsgálatai alapján is következtethetünk.

Az antropogén hatáserősség tér- és időbeli változását táji léptékben, 25×25 km-es területen vizsgáltuk Kecskemét térségében, a 18. század végétől rendelkezésre álló katonai térképek, topográfiai térképek, aktuális légifotók térinformatikai kiértékelésével. A kutatási terület magában foglalja Kecskemét dinamikus változó városi környezetét és a táj értékes, természetközeli maradványát, a Kiskunsági Nemzeti Park orgoványi területegységét.

A táj hemeróbia szintjének értékeléséhez a tájhasználat (területhasználat) módját vettük alapul, figyelembe véve az egyes tájalkotó tényezők megváltoztatását és az ökológiai értelemben vett természetességet. A térképek koronként különböző földhasználati tartalma miatt szükség volt egy egységes kategóriarendszer megalkotására, mely a térségi sajátosságokat is figyelembe veszi.

A természetvédelemben használt természeti terület fogalma – véleményünk szerint – az oligohemerob és a mezohemerob felszínekkel azonosítható. E kettő elkülönítéséhez, konkrét terepi ökológiai felmérésre lenne szükség, ami a vizsgálat történeti dimenziója miatt lehetetlen, ezért ezeket egy kategóriaként kezeltük. A tájhasználati mód (művelési jelleg) alapján a mocsarak, nádasok, időszakos vízállások, rétek, legelők, természetközeli erdők tartoznak ide. Az euhemerob-szintet a faültetvények, szántók, szőlők, gyümölcsösök és a kert művelésű területek jelentik. A vegyes területhasználat (kismértékű beépítés és kisparcellás mezőgazdasági művelés) jellemezhető egykori zártkertek képviselik a polihemerob területeket, míg a zárt beépítésű települések metahemerob tájrészeknek tekintendők.

Eredményeink az mutatják, hogy Kecskemét térségében – összefüggésben az intenzív településfejlődéssel és -fejlesztéssel – gyorsabb ütemben változik a táj, míg a kutatási terület délkeleti-keleti részén, a fejlődést-fejlesztést generáló műszaki infrastrukturális hálózatok „árnyékában” csak lassabb tájváltozás figyelhető meg. Megjegyzendő, hogy itt általában a környezeti adottságok is kedvezőtlenebbek a tájalakítás szempontjából (alacsony az agroökológiai potenciál, nagy a védett természeti területek aránya), de az ember növekvő tájformáló hatását figyelembe véve, a lassabb tájváltozás oka a korlátosabb műszaki infrastrukturális adottságokban keresendő.

Az elmúlt több mint két évszázad során Kecskemét urbánus térsége jelentősen átalakult, megnőtt a meta- és polihemerob tájrészek aránya, a különbség a rurális térséghez viszonyítva fokozódott az ottani lassabb tájváltozásból eredően.

Kutatásunk arra is rámutat, hogy a tájhasználati konfliktusok is eltérő eséllyel jelenhetnek meg az urbánus és a rurális térségekben: az urbánus területeken nagyobb valószínűséggel találkozhat ugyanazon a területen két különböző tájhasznosítási igény.

¹ **Dóka Richárd** *Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Kecskemét* E-mail: dokar@knp.hu